

1915 **KÖZLEMÉNYEK** 1915

KIADJA AZ IPARTESTÜLET, BUDAPEST, VIII., NÉMET-UTCA 22. SZ.
XXXXXXXXXXXXXXXX XI. ÉVFOLYAM. XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

265-3.
SZÁM

FELELŐS SZERKESZTŐ:

MÁRC.
25.

Dr. ERŐS SÁNDOR UDVARI ÉPÍTŐMESTER, IPARTEST. ALELNÖK

Adakozzunk a háború folytán inségbe jutott tagjaink, rajzolóink és munkavezetőink és hátramaradt családjaik fölségélyezésére. Adományokat a gyűjtőivekkel ellátott bizottsági tagjainknál és az Ipartestületben lehet átadni. Az adományokat nyilvánosan nyugtázzuk.

Tisztelt Közgyűlés!

Mielőtt ipartestületünknek 1914. évi működéséről szóló jelentésünket megtennők, kötelességünk röviden kitérni arra a világot rengető események által teremtett helyzetre, mely a lefolyt év második felében kitört háború kapcsán országunkat a kettős monarchia örökös országaival és a szövetséges német birodalommal a harc középpontjába állított és arra kényszerített, hogy a nemzeti életünk ellen évek óta ellenséges szomszédok által folytatott alatomos küzdelmek ellen sikra szálljunk, hogy megtámadott nemzeti létünket, gazdasági fejlődésünket biztosítsuk.

A nemzet fiai a harctereken bámulatos önfeláldozással küzdenek, hogy kivivják igaz ügyünknek a győzelmet, a békét; kivivják azt a jövőt, mely állhatatos munkánknak eredményét, boldogulásunkat biztosítani képes; kötelességül pedig reánk azt a feladatot hagyták, hogy őket ebben a küzdelemben áldozatkészséggel és rendíthetetlen kitartással támogassuk.

Ma még csak a fegyverek beszélnek. Megingathatlan azonban bizalmunk, hogy hős fiaink küzdelmének gyümölcsekép a győzelmes béke meg fogja hozni hazánknak azt az eredményt, melyet a vérben és javakban hozott áldozatai után kiérdemelt.

Az ipartestület működése is a háború befolyása alatt két részre oszlik. A háború előtti és a háború kitörése utáni időszakokra, mely utóbbi, mint az ország egész polgári tevékenysége, a háborús események hatása alatt áll.

Jakabffy Ferenc megboldogult elnökünknek, Gárdos Aladár szobrászművész által készített plakettje az ipartestületben kapható. Ára 5 kor. A jövedelem az ipartestület segítőalapja javára fordíttatik.

Év elején a már mult évi jelentésünkben jelzett pénzbőség hatását az építőipar is érezni kezdte, mert az építkezések száma emelkedni kezdett és reménykedni lehetett az építésnek lassú, de tartós fellendülésében.

Igazolja ezt a székesfőváros tanácsa által kiadott építési engedélyek növekedését igazoló alábbi kimutatás:

Építési engedélyt adtak Budapest területére:

	1911	1912	1913	1914
	é v b e n			
4 és 5 emeletes házakra	142	63	21	120
3 " "	104	63	8	54
2 " "	76	57	14	43
1 " "	154	140	41	53
Összesen	476	323	84	270

Az emelkedés annál jelentősebb, mert ezek a számok legnagyobbbrészt a háború kiütését megelőző időszakra esnek és valószínűnek mondható, hogy ez az emelkedés abban az esetben, hogyha a háború ki nem üt, jelentékenyen növekedett volna.

Természetes, hogy a viszonyoknak háborúsra változása következtében az építési engedélyek nagyobb része kivitelre nem került.

Az építés megszorodott tevékenysége sorba állította a munkások könnyen lobbanó táborát, részleges munkabeszünetések rendezésére a szervezeten kívül álló munkások kiüldözésére. Ez az eljárás azonban sikerre nem vezetett. Az építőmesteri és kőműves szakosztály ez ellen az eljárás ellen állást foglalt s az építőmesterek szövetsége munkásközvetítője segítségével azt a mozgalmat csirájában elfojtotta. Mindössze 11 helyen egy-egy napi szünetelés volt, melyet a közvetítő által rendelkezésre bocsájtott munkásokkal megszüntetett. A munkabeszünetéseket az állásolók, fehér munkások és diszvakolók rendezték.

A lefolyt év április 16-án volt 100 éves fordulója *Ybl* Miklós nagymesterünk születésének, mely alkalomból a Magyar Mérnök-és Építészegylet által rendezett kegyeletes emlékünnepeyen, valamint *Hauszmann* Alajos tanár 40 éves működése alkalmából tartott ünnepségen részt vettünk.

Jakabffy Ferenc elhalt elnökünk emlékének megörökítésére gyűjtést indítottunk szép eredménnyel, de mint sok más üdvös ügynek végrehajtásánál, ebben is a háború kitörése haladékat okozott; mert a szobrász, aki az emlékmű figurális részeinek elkészítésére meg-

bizást kapott, a haza hívására hadba vonulni kénytelen volt. De az emlékhez szükséges gránitkönek szállítását is a háborús viszonyok megakasztották.

Kötelességünknek fogjuk tartani, amint a viszonyok változnak, a vállalt feladatot sikeres befejezésre juttatni.

A munkavezetők képeztetését egy lépéssel előbbre vittük. Elhatároztuk, hogy jövőben munkavezetői igazolványt csak vizsgálat alapján ad ki az ipartestület. A vizsgálat anyagának kidolgozásával *Bloch* Leo építőmester tagtársat biztuk meg.

A munkások betegség ellen való biztosításánál gyakran kellemetlenséget okozott a munkásoknak a nyári és a téli évadban változó napi munkaidő által változó napibérosztályozása. Ha a munkaadó irodája ezt a változást a téli évadra való átmenetnél elnézte, a munkaadó fizetett reá, esetleg a munkásbiztosító pénztár is kifogást tett a magasabb bérosztályozás ellen. A téliről a nyári évadra való átmenetnél betegedés esetén a munkás tett panaszt az alacsonyabb osztályozás miatt, sőt kártérítést követelt. Hogy ezeknek a bajoknak véget vessünk, az osztályozás egységesítését határoztuk el; majd mikor ez károsnak ismertetett, az egyszerűsítést határoztuk. Ebben az irányban még folynak a tárgyalások.

Ugyancsak tárgyalást indítottunk a vasbetonépítés képeztetéshez kötöttségének megállapítása iránt. Minthogy azonban újabb időben a kereskedelmi miniszterium részéről mind több alkalommal olyan kijelentések kerültek nyilvánosságra, melyek megerősítik azt a felfogást, hogy a vasbetonépítés, amennyiben a magasépítésben nyilvánul meg, az építés anyagára való tekintet nélkül, az építő-, illetve kőművesmester hatáskörébe tartozik, — az ügy további szabályozásától elálltunk.

Abból az alkalomból, hogy a kereskedelmi miniszterium legújabbán 49917/VI. A. 914. sz. a. kiadott döntésével a kőművesmester munkakörét szabatosabban körülírta és ebben a kőművesmesternek vasbeton építési jogosultságát is kimondotta, felirtunk a miniszteriumhoz, kérve, hogy a vasbeton építés szerkezetét és statikáját, abban a terjedelemben, amely a kőművesmester hatáskörének megfelel, a kőművesmesteri vizsgának minden egyes jelöltre nézve kötelező tantárgynak jelentse ki, a vizsgálat anyagát rendeletben határozza meg és a vizsgálóbizottságoknak mihez-tartás végett küldje meg.

Fölterjesztést intéztünk továbbá a kereskedelmi miniszter úrhoz

a pince fogalmának építésügyi szempontjából való meghatározása végett. Erre az a körülmény adott okot, hogy olyan építési övezetekben, melyekben az épület alapincézése nem kötelező, előfordul, hogy valamely épületnek legalsó emeletsora néhány lépcsővel a földszint alá megy; de belső ürmagasságával több mint két harmadával a járda színe fölé kiemelkedik, nagy ablakokkal és emberek állandó tartózkodására szolgáló helyiségekkel bir; ily esetekben a magas földszint és egyemeletes épület könnyen összeveteszthető. Ezért kértük a kettő közötti határvonal hatósági tüzetes megállapítását.

Ipartestületünk alapszabályainak mult évben elhatározott módosítását a kereskedelmi miniszterium több tekintetben kifogásolta. Az észrevételek értelmében az előljáráóság a kivánt módosításokat megtette, minek következtében azt az értesítést szereztük, hogy a jóváhagyásnak semmi sem áll utjában és rövidesen le fog érkezni.

A munkásbiztosítási törvénynek az egész magyar iparosság által évek óta sürgetett reformja a lefolyt évben megvalósulással kecsegtetett; ezt is a háború kitörése vettette le a napirendről.

De ez a kérdés az építőipar szempontjából oly sürgősséget nyert, hogy legalább ideiglenes orvoslása el nem odázható. Az 1913. évre esedékes balesetbiztosítási járulék, a tőkefedezeti rendszer alá tartozó iparágakban, tehát az építőben is, az 1912. évi $3\frac{1}{2}\%$ -hoz képest több mint 100% -kal $71\cdot88\%$ -ra emelkedett, több mint háromszorosára annak, amennyit az osztó-kiróvó rendszer alá tartozó iparosok a megfelelő osztályban fizetnek. Ily példátlan emelés oly súlyos viszonyok közt mint a maiak, a tönk szélére juttatja az iparosokat és megbuktatja a balesetbiztosítás intézményét is. Az építőmesterek küldöttsége két ízben is eljárt az Állami Munkásbiztosító Hivatal alelnökénél, dr. Mentsik Ferenc min. tanácsos úrnál legalább ideiglenes orvoslást kérve. Erre nézve a tárgyalások most vannak folyamatban.

A háborúnak káros hatása az építőipart legérzékenyebben abban sujtotta, hogy a magánépítkezést teljesen megszüntette. A tőke megriadva, bizalomvesztetten a vállalkozástól visszahúzódott, a bankok az építési hitelt azonnal beszüntették annyira, hogy a megszavazott és részben folyósított jelzálogkölcsonök folyósítását, illetve folytatólagos kifizetését is félbe kellett hagyni, új építkezések megkezdése lehetetlenné vált és csak az előhaladott állapotban volt építkezések voltak később, midőn a háború kiütésével kitört ijedelem

a higgadtabb megfontolásnak engedett, sok nehézséggel befejezhetők.

Amint a háború kitörésének káros hatásai az építőiparra, az építkezések megrekedésével mutatkozni kezdtek, kötelességünknek tartottuk, az építőipar többi szerveivel egyetértően azon fáradozni, hogy az építés folytatása az adott viszonyok által okozott nehézségek dacára, habár szűkebb korlátok közt, biztosíttassék.

Jelesül beadványokkal fordultunk az illető hatóságokhoz, a kormányhoz és a fővároshoz, melyben reámutatva arra, hogy a polgári, ipari és kereskedői tevékenység teljes alákötése milyen veszélyeket rejt magában a nemzet életerejének elfojtásával, középítkezések sürgős végrehajtását és az elakadt magánépítkezés felélesztésének lehetővé tételét, a megriadt tőkének a közforgalom csatornáiba való új bevezetése által, sürgettük.

Az Országos Hadsegélyző Bizottságnak felállításával a kormány a közigazgatási tevékenység megindítására üdvös intézményt létesített, mely figyelmét az építőipar bajaira is kiterjesztette. Ennek utasítására adatokat gyűjtöttünk és szolgáltatunk be a félbeszakított magánépítkezések az időszerinti állapotáról és a félbemaradás okairól; kijelölvén egyszersmind azon módokat és eszközöket, melyek segítségével az építkezések folytatását és befejezését biztosíthatónak tartjuk.

Hálásan kell itt megemlékezni dr. *Wekerle* Sándor belső titkos tanácsos úrnak, mint az Országos Hadsegélyző Bizottság albizottsága elnökének és dr. *Vita* Emil székesfővárosi tanácsos úrnak fáradozásait, akik sikeres beavatkozásukkal kieszközölték, hogy a jelzáloghitel visszavonása miatt megakadt építkezések folytatása és befejezése lehetővé tétel, valamint hogy Budapest székesfőváros hatósága mintegy 8 milliónyi költséggel több középület végrehajtását elrendelte.

Az állami középítkezések megindítása iránt tett fölterjesztéseink, dacára a kormány által tett ígéreteknek, mai napig sem vezettek eredményre.

Nagy összegekre rúgó sok építkezésnek adott azonban létet a háború a maga követelményei körében. Sok építésre került sor. A hadvezetőség által igényelt út-, vasút-, hidépítés rendeltetett el. Majd a számos sebesült és hadifogoly befogadására barakkórházak, fogolytáborok, a temérdek hadi árú elhelyezésére raktárak építésére, erődítések emelésére került sor. Mind oly építkezés, mely a köz-

szállítási szabályzat és az adózó iparosság jogos igényeinek körültekintő szem előtt tartásával úgy az építőiparosok tömegének, valamint az építőmunkások ezreinek a háború által tönkretett keresetért kárpótlást nyújthatott volna.

Sajnos, nem úgy történt. Ma nincs itt az ideje, hogy az e téren történt mulasztások és visszaélések bíráló és panasz tárgyává tétessenek.

De meg kell állapítani, hogy a hadi építkezések kiadásánál a szakmabeli iparosok oly rendszeres mellőzése érvényesült, amely a szakiparosok legnagyobb elkeseredését váltotta ki. A nagy munkák befejeztével a hadügyi kormány a katonai szállítások rendszerén változtatást tett ugyan. Mindazonáltal a békekötés utáni időre elodáztatlan kötelessége marad az egész magyar iparosságnak, hogy a közszállítási rendszer olyan kezelését vivja ki, mely a szakiparosságnak módot nyújt, hogy a közszállításokból és középítkezésekből részét kivegye s a mindenre kész közszállítók kiuzsorázásától megszabadítsa.

A munkának és kereseti alkalmaknak a háború által okozott nagymérvű megapadása az illetékes körök figyelmét szükségszerűen a munkanélküliségre és gyógyításának eszközeire terelte. Az e fölött megindult eszmecsere során akadtak olyanok, akik a munkanélküliséget nem a munkaalkalmak szaporításában, hanem a munkaközvetítés egységes szabályozásában keresték.

Az e felett megindított tanácskozások során azonban sikerült a munkaközvetítés szabályozásának kérdését a béke idejének fenntartani.

A háborús viszonyok, tekintettel a bevételek erős csökkenésére, a szakismeretek terjesztésére irányuló működésünket is szűkebb keretek közé szorították.

A munkavezetők 1914—15. évi tanfolyamát, minthogy az ifjúság részint hadbavonult, részint munkanélkül az anyagiakban is szűkölködött, nem tartottuk meg.

A munkavezetők könyvtárában egyetlen, de annál tartalmasabb mű jelent meg, a „*Vasbetonépítés*“ *Uy* Károly építőmester tagtársától, melyet pilisi *Ney* Béla min. tanácsos úrnak, az építőmesteri kar és ipartestületünk bevált jóakarójának ajánlottuk fel.

Kiszedve van még a „*Villanyos szerelés*“ ifj. *Máday* Lajos mérnöktől és a „*Klasszikus és Reneszansz Építőművészet Formái*“ *Magyar* Vilmos építészről. Az előbbit minél előbb meg kell jelen-

tenünk. Mi lesz a sorsa a második műnek, most még nem tudhatjuk, mert szerzője, akinek azt átvizsgálni kellene, Przemysl elesett várában harcolt, s be kell várni, hogy érintkezésbe és milyen megállapodásra léphetünk vele.

A háború által kiváltott szociális feladatok teljesítésében szerény erővel mi is résztvevünk; ámbár e részben az erők szétforgácsolásának elkerülése végett a vezetést az erre szervezetöknél fogva agilisabb Magyar Építőmesterek Egyesületének és a Budapesti Építőmesterek stb. Szövetségének engedjük át.

Ezek révén tagjaink egy ötven ágyra teljesen és mintaszerűen berendezett kiegészítő hadikórházat állítottak fel, ezenfölül a hadbavonultak segélyezésére mintegy 40,000 koronát adtak össze. *Réthy* Benő tagtársunk pedig egymaga 20 sebesült gyógykezelésére berendezett kiegészítő hadikórházat állított és tart fenn.

Közvetlenül az ipartestületnél is több mint 4000 korona adomány folyt be, melyet hadbavonult tagjaink, rajzolóink, pallérjaink és segédeink hozzátartozóinak elodázhatlan segítésére fordítottunk, akiket minden egyéb ügyes-bajos ügyeiben, amikor hozzánk fordulnak, tanáccsal, útbaigazítással és közbejárással támogatunk.

A testület belső ügykezelésére áttérve, ezekről a következő adatokkal számolunk be:

Tagjaink száma 1914. év végével: építőmester 302, kőművesmester 185, kőfaragómester 23, ácsmester 66, beton- és cementépítő 21, építési vállalkozó 3, kisebb kőművesiparra jogosult 133, kisebb kőfaragómunkára jogosult 23, kisebb ácsmunkára 34, összesen 790.

Uj tagul évközben *belépett*: 28 építőmester, 24 kőművesmester, 5 ácsmester, 1 beton-cementépítő iparos, 9 kisebb kőműves-, 2 kisebb kőfaragó-, 2 kisebb ácsiparos, összesen 71.

Iparával *felhagyott* 16 építőmester, 16 kőművesmester, 7 ácsmester, 1 beton-cementépítő iparos, 1 építő vállalkozó, 22 kisebb kőművesiparos, 2 kisebb kőfaragó- és 4 kisebb ácsiparos. Összesen 69. Ezek közül *meghalt* 14.

A testületi iroda ügyforgalmát az alábbi adatok tüntetik föl: *Érkezett* 2895 *ügydarab*, mely mind elintéztetett; 12 előljárási ülésben 174 *ügydarab* intéztetett el.

Szegődtettünk 290 kőműves, 8 kőfaragó és 28 ács, összesen 325 tanoncot. *Szabadítottunk* 528 kőműves, 8 kőfaragó és 37 ács, összesen 573 tanoncot. A szerződés lejáratára előtt *fölbontott*

114 kőmíves, 85 kőfaragó és 10 ács, összesen 134 tanoncszerződés. *Tanoncaink létszáma* az év végével: 1097 kőmíves, 47 kőfaragó és 71 ács, összesen 1215

Kiállítottunk 632 darab eredeti és 642 darab másodlati, összesen 1274 munkakönyvet, 180 elveszett munkakönyvet köröztettünk. Munkaváltozás előfordult 34.137, a be- és kijelentések száma 64.041. Új törzslapot 4582-öt állítottunk ki.

December 31-én alkalmazásban állott: az építő- és kőmíves-szakmában: 52 rajzoló, 48 munkavezető, 1013 segéd, 256 állásoló; a kőfaragó szakmában: 5 rajzoló, 11 munkavezető, 85 segéd; az ács szakmában: 14 rajzoló, 65 munkavezető és 92 segéd.

A békéltető-bizottságnál beadatott 265 panasz, megszűnt tárgyalás nélkül 40 ügy, egyezség kötött 15, határozat hozott 210 ügyben, a törvény rendes útjára tereltetett 42 ügy és végrehajtás kéretett 36 ügyben.

Számadásainkat a számvizsgálók tüzetesen átvizsgálták s rendben találták.

Midőn működésünkről fentiekben számot adunk, tisztelettel kérjük a közgyűlést, hogy jelentésünket tudomásul venni, számadásünkről pedig a felmentvényt megadni sziveskedjék.

Budapest, 1915 március 20.

Gunszt József s. k.
főjegyző.

Klenovits Antal s. k.
elnök.

□ □

□ □

Vasgerenda- és U-vas táblázatok 1200 kgr. igénybevételre átszámítva, valamint a gömbvastáblázat, a három táblázat összesen 25 fillérért az ipartestületben kapható.

1915. évi 16. IV. 6.

1915.

ZLEMÉNYEK

BUDAPESTI ÉPÍTŐMESTEREK, KŐMIVES-, KŐFARAGÓ- ÉS ÁCSMESTEREK
IPARTESTÜLETE.

"Közlemények"

MEGHIVÓ
RENDKIVÜLI VÁLASZTÓ KÖZGYÜLÉSRE.

A budapesti építőmesterek, kőmives-, kőfaragó- és ácsmesterek ipartestülete saját helyiségében, VIII., Német-utca 22. szám alatt
folyó évi április hó 25-ikén, vasárnap délelőtt 11 órakor

rendkívüli választó közgyűlést

tart, melyre t. tagtárs urak megjelenni sziveskedjenek.

A KÖZGYÜLÉS NAPIRENDJE :

Az ipartestület módosított alapszabálya a kereskedelemügyi nagymélt. m. kir. miniszterium jóváhagyásával leérkezvén, 13. §-a értelmében az előjáróság újból választandó.

Választandó 3 évre :

1. az építőmesterek közül 15 rendes és 7 póttag,
2. a kőmivesmesterek közül 6 rendes és 3 póttag,
3. az ácsmesterek közül 6 rendes és 3 póttag, végül
4. a kőfaragómesterek közül 3 rendes és 2 póttag.

Megjegyeztetik, hogy amennyiben a tagok a közgyűlésen az alapszabály 11. §-ának 4. bekezdése értelmében (a tagok egynegyed része) kellő számban meg nem jelenének és a gyűlés határozatképes nem volna, úgy **f. évi május hó 2-án, d. e. 11 órakor**, az ipartestület helyiségében **ujabb közgyűlés fog tartatni, amelyen a választás, a jelenlevők számára való tekintet nélkül, végre fog hajtatni.**

Budapesten, 1915. évi április hó 13-án.

Gunszt József s. k.
ipartestületi főjegyző.

Klenovits Antal s. k.
ipartestületi elnök.